herpy

WĘŻE

Pończosznik zwyczajny

Thamnophis sirtalis

Thamnophis sirtalis to smukły, aktywny za dnia i ciekawski wąż z jasnymi pasami wzdłuż ciała. Żyje w pobliżu wody od południowej Kanady przez większość Stanów Zjednoczonych po północny Meksyk. Jest odporny, pozostaje aktywny i widoczny w ciągu dnia i może żywić się rozmrożonymi myszami, ale jest mistrzem ucieczek i wymaga całkowicie szczelnego terrarium.

Rodzina: Colubridae Nazwa angielska: Common Garter Snake

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**50-100 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**6-10 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny i półwodny**
Środowisko	**Mokradła i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Początkujący**

HODOWLA

Min. terrarium	**100 × 50 × 50 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**23-27 °C**
Miejsce wygrzewania	**29-32 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**35-60%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Zalecane** Strefa Fergusona 2
Zimowanie	**8-15 °C** 8-16 tygodni
Pokarm	**Kręgowce i dżdżownice i ślimaki**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w grupach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Żyworodny**
Dojrzałość płciowa	**18-24 miesięcy**
Wielkość miotu	**10-40 młodych**
Zniesienia w roku	**1**
Ciąża	**60-90 dni**

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Thamnophis sirtalis to smukły wąż o dużych, okrągłych oczach, łuskach z kilem i długich pasach wzdłuż ciała. Ubarwienie jest bardzo zmienne: większość osobników ma żółte lub białe pasy na czarnym, brązowym lub zielonym tle, niektóre mają czerwone lub pomarańczowe boki, a inne są niemal jednolicie ubarwione lub cętkowane. Epitet gatunkowy *sirtalis* to nowołacińskie "jak podwiązka" i odnosi się do wzoru w pasy.

Średnia długość wynosi około 55 cm, a największe osobniki osiągają około 130 cm. Samice są większe i masywniejsze od samców: dorosłe samice mają zwykle 70-100 cm, samce rzadko ponad 60 cm. Dorosły osobnik waży średnio około 150 g. Nowo narodzone młode mają 15-20 cm długości.

Gatunek dzieli się na wiele podgatunków, np. *T. s. parietalis* z czerwonymi plamami na bokach, *T. s. infernalis* z Kalifornii i niebiesko pasiasty *T. s. similis* z zachodniego wybrzeża Florydy. Odmiany barwne różnią się tak bardzo w obrębie jednej populacji, że kilka podgatunków budzi kontrowersje. Hodowla jest taka sama dla wszystkich. *T. sirtalis* to jeden z najszerzej rozpowszechnionych węży Ameryki Północnej.

Ślina jest słabo toksyczna dla małych ofiar, ale nieszkodliwa dla ludzi; ugryzienie powoduje co najwyżej lekkie swędzenie lub obrzęk. W razie zagrożenia wąż chętniej wydziela z kloaki cuchnącą wydzielinę, niż gryzie. Osobniki odłowione z natury są często skore do obrony, natomiast rozmnożone w niewoli zwykle się uspokajają, jeśli są regularnie brane do ręki.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Thamnophis sirtalis ma najszerszy zasięg ze wszystkich północnoamerykańskich węży. Żyje od południowej Kanady, m.in. Terytoriów Północno-Zachodnich, Alberty, Saskatchewan, Manitoby, Ontario i Nowego Brunszwiku, przez niemal całe Stany Zjednoczone po wybrzeże Zatoki Meksykańskiej i Teksas. Na zachodzie występuje aż po Pacyfik w Kalifornii, Oregonie i Waszyngtonie, a wzdłuż Rio Grande zasięg sięga do północnego Meksyku (Chihuahua).

Wiele podgatunków jest związanych z określonymi obszarami, np. Puget Sound w stanie Waszyngton (*T. s. pickeringi*), zachodnim wybrzeżem Florydy (*T. s. similis*) i Półwyspem San Francisco (*T. s. tetrataenia*).

> **Naturalny zasięg:** Kanada, Meksyk i Stany Zjednoczone.

ŚRODOWISKO

Thamnophis sirtalis zamieszkuje wilgotne i półwilgotne siedliska: łąki, skraje lasów, mokradła, cieki, brzegi jezior, rowy i ogrody w pobliżu wody. Jest aktywny za dnia i przy niższych temperaturach niż większość węży. Przebywa głównie na ziemi, trochę się wspina i dobrze pływa, ale nie jest typowo wodny. Nocą i w chłodzie kryje się pod kamieniami, deskami i liśćmi.

W zimnych częściach zasięgu węże zimują od końca października do marca lub kwietnia, często licznie razem w jamach, szczelinach i norach gryzoni pod ziemią. Samce wychodzą pierwsze i czekają na samice, a kopulacja następuje zaraz potem, często w tzw. kłębach godowych, w których dziesięć lub więcej samców oplata jedną samicę. Pokarm stanowią głównie żaby, ropuchy, salamandry, dżdżownice i ryby, a młode jedzą przeważnie dżdżownice.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosły *Thamnophis sirtalis* potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 100 × 50 × 50 cm (długość × szerokość × wysokość), a samica powyżej 80 cm - 120 × 60 × 60 cm. Gatunek jest aktywny i dociekliwy, chętnie się wspina, więc wysokość i aranżacja mają znaczenie. Młode poniżej roku można trzymać w małym pojemniku o wymiarach ok. 40 × 20 × 25 cm, ponieważ w zbyt dużym terrarium czują się odsłonięte. Przenoś je do większych wraz ze wzrostem.

Podłoże powinno być czyste i suche, ale chłonne. Sprawdzają się wióry osikowe, cyprys, włókno kokosowe lub pulpa papierowa w warstwie 3-5 cm. Ręcznik papierowy i gazety można stosować dla młodych i tymczasowo, ale są mniej odpowiednie dla dorosłych. Unikaj piasku, żwirku dla kotów oraz cedru, sosny i innego aromatycznego drewna. Warstwa liści na wierzchu utrzymuje wilgoć i daje kryjówki.

Zapewnij co najmniej dwie kryjówki, jedną w ciepłej i jedną w chłodnej części, na tyle małe, żeby wąż leżał w nich ciasno zwinięty. Gałęzie, kora korkowa i wytrzymałe rośliny nadają strukturę i dają możliwość wspinaczki.

Gatunek jest mistrzem ucieczek: jeśli zdoła przecisnąć głowę za oczami przez otwór, reszta ciała przejdzie za nią. Pokrywa musi szczelnie przylegać i być zamknięta, wszystkie szczeliny i otwory na kable muszą być zatkane, a siatka na tyle drobna, żeby młode o długości 15 cm nie mogło się przez nią przecisnąć. Najbezpieczniejsze są terraria z drzwiami z przodu i szczelnymi łączeniami. Usuwaj odchody codziennie, a podłoże wymieniaj całkowicie co trzy-cztery miesiące.

TEMPERATURA

Niezbędny jest wyraźny gradient temperatur. Miejsce do wygrzewania powinno mieć 29-32 °C mierzone na powierzchni, chłodna część 23-27 °C, a w nocy 18-22 °C. Źródło ciepła wyłącza się na noc. Użyj halogenowego spotu nad terrarium i umieść pod nim kryjówkę z płaskim kamieniem lub deską na wierzchu, żeby wąż mógł leżeć w cieple. Jeśli żarówka

znajduje się wewnątrz terrarium, musi mieć osłonę.

Temperatury powietrza powyżej 33 °C są niebezpieczne. Przegrzany wąż miota się z otwartym pyskiem lub leży w misce z wodą; natychmiast umieść go pod chłodną, bieżącą wodą. Nigdy nie stawiaj terrarium w bezpośrednim słońcu i nigdy nie używaj grzejących kamieni. Mierz temperaturę termometrem cyfrowym z sondą w miejscu do wygrzewania i w chłodnej części.

Zimą temperaturę dzienną można obniżyć do 16-20 °C. Do rozrodu lub gdy wąż sam przestaje jeść jesienią, może przejść zimowanie (zob. Rozmnażanie).

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 35-60 %, najwyższa w chłodnej części i w nocy. Terrarium nie może być mokre, bo stała wilgoć powoduje pęcherze na brzuchu. W razie potrzeby lekko zraszaj i włóż wilgotny mech torfowiec do chłodnej kryjówki jako wilgotną komorę na czas linienia.

Wąż musi mieć miskę z wodą wystarczająco dużą, by mógł się w niej zmieścić cały. Często się kąpie, zwłaszcza przed linieniem, i chętnie zostawia w wodzie odchody. Wymieniaj wodę co najmniej raz w tygodniu i natychmiast, gdy jest brudna. Część wodna o wymiarach do ok. 50 × 30 cm w chłodnej części daje miejsce do pływania, ale nie jest konieczna.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny za dnia i dobrze się czuje w silnym świetle dziennym. UVB nie jest bezwzględnie konieczne, ale jest zalecane i często sprawia, że wąż jest bardziej aktywny. Zastosuj świetlówkę T5 HO 5-6 % (strefa Fergusona 2), obejmującą połowę terrarium nad ciepłą częścią, i celuj w indeks UV 2-3 w miejscu do wygrzewania. Z siatką między świetlówką a wężem odległość do miejsca do wygrzewania wynosi ok. 25-30 cm, bez siatki ok. 30-35 cm; najlepiej zmierz to miernikiem UV. Listwa LED 6500 K daje zwykłe światło dzienne i pomaga żywym roślinom.

Światło pali się 14 godzin latem i 10 godzin zimą, ze stopniowymi przejściami. Bez UVB pokarm należy od czasu do czasu oprószać suplementem z witaminą D3.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Thamnophis sirtalis przyjmuje inne ofiary niż większość węży: dżdżownice, ryby i gryzonie. Owadów, takich jak świerszcze i mączniki, nie je. Najlepszą dietą są mrożone i rozmrożone myszy: zapewniają pełne odżywienie bez suplementów, nie niosą ryzyka pasożytów wewnętrznych, a odchody są rzadsze i mniej cuchnące; wąż może żywić się wyłącznie myszami. Młode, które są za małe na całego oseska myszy, mogą dostawać kawałki mrożonych oseseków. Natrzyj ofiarę rybą lub dżdżownicą, jeśli wąż nie chce jej przyjąć, i poruszaj nią pęsetą, bo gatunek poluje głównie wzrokiem.

Młode, które nie chcą przyjmować myszy, mogą dostawać dżdżownice pocięte na kawałki tak, by jeszcze trochę się ruszały, małe gupiki lub zmienniaki oraz kawałki filetu rybnego. Przestaw je na myszy możliwie jak najszybciej. Nigdy nie podawaj dżdżownicy kompostowej (*Eisenia fetida*), która jest toksyczna dla węża, ani dżdżownic z dróg i pól golfowych, które mogą zawierać substancje toksyczne. Dżdżownicom brakuje wapnia.

Ryby wymagają rozwagi. Wiele ryb karmowych zawiera tiaminazę, enzym rozkładający witaminę B1, a stała dieta z nich prowadzi do groźnego niedoboru B1. Mrożenie nie niszczy enzymu, a suplementacja B1 na rybie nie pomaga. Złote rybki się nie nadają. Karmazyny i łososiowate, takie jak pstrąg i łosoś, nie zawierają tiaminazy i można je podawać jako filet w urozmaiconej diecie, ale nie wyłącznie, bo filetowi brakuje składników odżywczych z całej ryby. Żywe ryby i żaby są najczęstszym źródłem pasożytów wewnętrznych; mrożone ryby są pod tym względem bezpieczne, jeśli były mrożone przez co najmniej 30 dni. Nie należy podawać żab, ropuch ani salamander.

Ofiara może być co najwyżej 1,5 raza szersza niż wąż w najszerszym miejscu. Nowo narodzone młode karmi się co drugi dzień, a młode osobniki co 3.-5. dzień. Dorosłe karmi się raz w tygodniu myszami, co 5.-6. dzień rybami i dwa razy w tygodniu dżdżownicami. Nigdy nie karm codziennie, bo prowadzi to do otyłości. Węże mieszkające razem karmi się osobno, żeby nie chwyciły tej samej ofiary.

Przy diecie z dżdżownic i ryb ofiarę oprósza się lekko raz-dwa razy w miesiącu wapniem, witaminą B1 i witaminą D3. Używaj małych ilości, bo nadmiar wapnia i D3 szkodzi. Myszy nie wymagają suplementacji.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Thamnophis sirtalis jest szybki i ciekawski i zwykle się oswaja, jeśli od młodości jest regularnie brany do ręki. Daj nowym zwierzętom około dwóch tygodni na aklimatyzację i zacznij je brać do ręki dopiero wtedy, gdy regularnie jedzą. Pierwsze sesje powinny trwać najwyżej 5 minut; podnoś węża od spodu płaską dłonią, tak by ciało było podparte. Nie trzyma się mocno jak dusiciel i łatwo wyślizguje się między palcami. Myj ręce po kontakcie.

Przestraszony wąż wydziela cuchnącą wydzielinę i może ugryźć. Ugryzienie jest nieszkodliwe, ale może powodować drobne zadrapania. Osobniki odłowione z natury są często skore do obrony i lepiej ich unikać.

Gatunek można trzymać pojedynczo i dobrze się w ten sposób czuje. Jest bardziej towarzyski niż większość węży, a młode wydają się spokojniejsze w towarzystwie innych. Zdarza się jednak kanibalizm, najczęściej przypadkowo, gdy dwa węże chwycą tę samą ofiarę. Jeśli trzymasz kilka razem, muszą być tej samej wielkości i mieć znacznie większe terrarium, nowe zwierzęta muszą najpierw przejść kwarantannę przez 1-2 miesiące, a wszystkie karmi się osobno. Nie trzymaj samców z samicami, chyba że chcesz mieć młode.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samice są większe i masywniejsze od samców, a samce są smuklejsze. Płeć można potwierdzić sondowaniem, które powinien wykonywać tylko doświadczony hodowca lub lekarz weterynarii. Samce osiągają dojrzałość płciową po około 1,5 roku, a samice po około 2 latach. Samica musi być w dobrej kondycji, zanim zostanie przeznaczona do rozrodu.

GODY I KOPULACJA

Kopulacja odbywa się wiosną, gdy węże wychodzą z zimowania. Zimowanie trwające 8-16 tygodni w temperaturze 8-15 °C zwiększa płodność i pobudza zwierzęta do godów. Przerwij karmienie około trzech tygodni przed schłodzeniem, żeby jelita były puste, daj wężowi letnią kąpiel, by się wypróżnił, i stopniowo obniżaj temperaturę. Temperatura nigdy nie może spaść poniżej 5 °C. Wąż musi mieć zawsze dostęp do wody.

Po zakończeniu zimowania temperaturę podnosi się stopniowo, a po kilku dniach ponownie oferuje się pokarm. Dołącz samca do samicy i po kilku dniach go wyjmij. Samce mogą przez długi czas odmawiać pokarmu w okresie godowym. Samica może przechowywać nasienie z jesiennej kopulacji do wiosny.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Thamnophis sirtalis rodzi żywe młode i nie składa jaj. Ciąża trwa 2-3 miesiące, a młode rodzą się od końca lipca do października. Miot liczy zwykle 10-40 młodych, duże samice mogą mieć do około 80. Samica ma najwyżej jeden miot w roku.

Zapewnij ciężarnej samicy obfity pokarm, ciepło i wodę i utrzymuj spokój w terrarium. Po porodzie jest wychudzona i przez pierwszy miesiąc potrzebuje dodatkowego karmienia.

INKUBACJA

Inkubacji nie ma, ponieważ młode rozwijają się w ciele samicy i rodzą się żywe w cienkiej błonie, z której same się uwalniają. Ciężarna samica powinna mieć taki sam gradient temperatur jak zwykle i nie może zbytnio się wychłodzić, żeby zarodki rozwijały się równomiernie.

Szybko usuwaj błony płodowe i martwe młode. Młode są samodzielne od pierwszego dnia i wyglądają jak małe wersje dorosłych. Samica się nimi nie opiekuje.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Przenieś młode do małych, całkowicie szczelnych pojemników, pojedynczo lub w małych grupach tej samej wielkości. Pojemniki powinny mieć ciepłą i chłodną część, ręcznik papierowy jako podłoże, kryjówkę i płytką miskę z wodą. Młode potrafią przecisnąć się przez bardzo małe szczeliny.

Młode zwykle zaczynają jeść po pierwszym linieniu. Oferuj kawałki mrożonych oseseków myszy, najlepiej natartych zapachem dżdżownicy lub ryby, a w przeciwnym razie kawałki dżdżownic lub małe gupiki i zmienniaki. Na początku karm co drugi dzień i jak najszybciej przestaw je na myszy. Młode szybko rosną i osiągają pełną wielkość po 3-4 latach.

Zdrowie i częste błędy

Thamnophis sirtalis jest odporny, ale błędy w żywieniu i warunkach klimatycznych powodują typowe problemy:

- Pasożyty wewnętrzne, zwłaszcza z żywych ryb, dziko złowionych żab i dżdżownic. Robaki mogą żyć w płucu latami bez objawów. Objawami są obrzęk na wysokości płuca, głuchy, trzaskający dźwięk przy oddychaniu, utrata masy ciała lub małe guzki pod skórą. Mrożony pokarm (co najmniej 30 dni) zapobiega zarażeniu. Zleć lekarzowi weterynarii badanie próbki kału po zakupie i w razie podejrzenia.
- Niedobór B1 u węży karmionych rybami zawierającymi tiaminazę. Objawami są słaba koordynacja i niemożność odwrócenia się z grzbietu, później drgawki. Bez leczenia jest śmiertelny, ale łatwo go leczyć: weterynarz podaje witaminę B1, a dietę zmienia się na myszy lub ryby bez tiaminazy.
- Pęcherze na brzuchu (białe, obrzęknięte rany) spowodowane stale wilgotnym podłożem. Utrzymuj podłoże suche i wymieniaj je, gdy jest brudne.
- Przegrzanie, jeśli terrarium stoi w słońcu lub grzanie jest zbyt silne. Wąż miota się z otwartym pyskiem. Natychmiast schłódź go pod chłodną, bieżącą wodą.
- Problemy z linieniem, zwłaszcza zalegające łuski okularowe lub czubek ogona. Zapewnij wilgotną kryjówkę na czas linienia.
- Roztocza, które wymagają leczenia zarówno węża, jak i terrarium.
- Otyłość u węży karmionych zbyt często, zwłaszcza myszami.

Zdrowe zwierzę ma czyste oczy, gładką skórę i chętnie je. Zgłoś się do lekarza weterynarii z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli wąż chudnie, przestaje jeść poza okresem zimowym, ziewa lub oddycha inaczej albo jeśli na ciele pojawiają się guzki.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.